

Самоосвіта в підготовці майбутніх учителів в аспекті модернізації освіти

М. О. Семенова

Комунальний заклад «Харківська гуманитарно-педагогічна академія» Харківської обласної Ради
Corresponding author. E-mail: 7miroslava@gmail.com

Paper received 01.02.19; Accepted for publication 08.02.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-188VII77-12>

Анотація. Стаття присвячена розгляду педагогічної категорії «самоосвіта» і дотичних до неї понять (самовиховання, самоменеджмент), актуальний розгляд яких спричинений освітніми реформами в Україні внаслідок соціально-політичних змін. У постіндустріальному інформаційному суспільстві зростає значення самоосвіти, яка сприяє професійному становленню сучасного вчителя. В аспекті модернізації освіти самоосвіта майбутнього вчителя допомагає підготовці його до педагогічної діяльності, що набуває риси діяльності менеджера й артиста.

Ключові слова: самоосвіта, самовиховання, самоменеджмент, модернізація освіти.

Вступ. «Самоосвіта» є однією з основних педагогічних категорій, що набуває особливої актуальності в час соціально-політичних та освітніх реформ. У ній акцентується увага на особистих зусиллях людини, яка прагне пізнати себе, перевершити себе, розвинути особистісні ресурси, досягти професійної досконалості в нову епоху суспільства знань, NBICS-технологій.

Сучасна парадигма вищої освіти в контексті стратегії євроінтеграції України передбачає здійснення науково-педагогічних досліджень щодо впровадження освітніх реформ, поліпшення педагогічної освіти. Це сприятиме розвитку творчих здібностей майбутніх і діючих педагогів, набуттю ними досвіду самоосвіти. Соціальне замовлення на формування творчої особистості може виконати лише той педагог, що творчо працює й спирається на принцип безперервності освіти. Цей принцип (проголошений ЮНЕСКО ще 1968 року для оновлення освіти) спричинений зростаючою інтелектуалізацією та динамізмом праці. Він «відкриває можливість для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, досягнення цілісності й наступності в навчанні та вихованні; перетворення набуття освіти на процес, що триває *упродовж усього життя людини*» (Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття). Розв'язання цього завдання є вимогою часу на глобальному, державному й особистому рівні. Саморозвитку, самоосвіти, самовихованню самоменеджменту особистості, має сприяти створення умов для самоосвітньої діяльності педагогічних працівників усіх рівнів. У постіндустріальному інформаційному суспільстві самоосвіта є не лише соціальним замовленням, але й чинником особистісного розвитку, що перетворює людину, яка була лише споживачем, на творця.

Категорія самоосвіти у вітчизняному тезаурусі тісно пов'язана з поняттям «самовиховання». Українська педагогічна думка тяжіє до збереження традицій і визначає «суть педагогіки як науку про виховання людини», причому «виховання (в широкому розумінні) – це організований і цілеспрямований процес формування особистості і включає в себе всю суть впливу на людину (навчання, освіти) з метою формування її з погляду довершеності. У такому сенсі поняття «виховання» містить «поняття» (освіта), тому й самоосвіта є складовою самовиховання. У науковій літературі нині поширюється поняття «самоменеджмент». Оскільки стратегія Євроінтеграції України передбачає

приєднання до країн з ринковою економікою, що організована на основі ринкової саморегуляції, перебудова соціально-економічної системи неминуче зачіпає й освіту, менеджмент якої має ґрунтуватися на саморегуляції, а значить суб'єкти менеджменту мають оволодіти самоменеджментом (self-management). Щодо майбутніх учителів, їхня діяльність під час навчання й педагогічної практики пов'язана з реалізацією творчих задумів і не позбавлена стресових ситуацій.

У XIX–XX ст. проблемі самовиховання присвятили наукові дослідження: В. І. Березин, І. Д. Бех, П. Ф. Каптерев, О. А. Кобенко, А. Г. Ковальов, Л. Н. Кулікова, О. О. Леонтьєв, В. М. Оржеховська, Л. І. Рувинський, К. Д. Ушинський та ін. Слід додати, що освіта сприяє формуванню світогляду особистості і є сукупністю «знань, умінь, навичок, набутих у навчальних закладах або *самостійно*, а також сам процес набуття знань» [4, с. 15], що певною мірою ототожнює освіту й самоосвіту.

Дослідженню проблем самоосвіти присвятили праці О. А. Абдулліна, В. І. Андреев, О. Д. Безніско, С. Т. Вершловський, І. О. Ганченко, С. І. Гессен, Д. М. Гришин, С. Б. Єлканов, І. Я. Жорова, Л. С. Колесник, М. В. Косенко, Д. В. Конєв, Т. О. Кузьмич, В. Д. Луганський, І. Ф. Медведєв, Л. М. Назаренко, І. Л. Наумченко, Г. С. Сухобська та ін. У педагогічній та соціальній психології самоосвіту як складову самовиховання й саморозвитку особистості досліджували А. Я. Арет, Є. І. Ісаєв, І. Б. Котова, О. Г. Ковальов, В. І. Слободчиков та ін.

Проблема оволодіння самоменеджментом різними категоріями фахівців як управління своєю професійною діяльністю висвітлена психолого-педагогічними дослідженнями науковців в іноземній, переважно англійській літературі (J. Carneiro, T. Maria do Céu, R. L. Koegel, L. K. Koegel, D. Linman, A. Miller, Lothar J. Seiwert, J. Suess та ін.). Простежується увага до цієї проблеми й у вітчизняних наукових джерелах (В. І. Андреев, О. А. Крикун, О. Є. Кузьмін, Н. П. Лукашевич, В. І. Мусієнко-Репська, М. О. Орликівський, Г. В. Осовська, С. І. Симодейко, І. Л. Сіданіч, Н. Є. Юрик та ін.).

У контексті соціально-політичних реформ освіта України перебуває в стані модернізації, що потребує від майбутніх учителів і педагогічних працівників уміння здійснювати самоосвіту.

Метою статті є висвітлення категорії самоосвіти, її

ролі в професійній підготовці майбутнього вчителя для роботи в сучасній системі освіти в аспекті її модернізації.

1. Самоосвіта в історичному поступі. Термін «виховання» не є тотожним в культурах різних народів. Так, М. Леклерк зазначав, що в розумінні англійців поняття «education» є суть сплаву «освіти» й «виховання», коли дитина навчається в освітньому закладі, тобто людина освічена не може бути невихованою [2, с. 41]. Тут слід урахувати високий статус англійської сім'ї з її вагомим виховним впливом і величезну повагу англійців до «двох груп вибраних»: самоуків (self-made men) та університетських (university men). У XIX ст. на німецькому ґрунті знайшла розповсюдження концепція Й.-Ф. Гербарта, в якій навчання ототожнювалося з вихованням. Критикуючи ставлення Й.-Ф. Гербарта до душевних явищ, К. Д. Ушинський вважав, що душа прагне діяльності, прагне працювати у трьох сферах – розумовій, почуттєвій, практичній [10, с. 231]. Він зазначав, що духовні сили мають зростати разом з матеріальним виробництвом. «Творець зробив працю необхідною умовою фізичного, морального й розумового розвитку, й саме щастя й гідність людини поставив в неминучу залежність від особистої праці» [10, с. 444]. За К. Д. Ушинським, майбутній учитель має намагатися здобувати знання наполегливою працею, що його самостійні думки походять від самостійно здобутих знань. Формування особистості «людини як предмета виховання» здійснюється в процесі вільної праці, що потрібна людині для розвитку й підтримки в ній почуття людської гідності. Праця є необхідною умовою тілесного, морального і розумового вдосконалення особистості.

Проблема самоосвіти вчителя є багатогранною. Її приділяли увагу класики зарубіжної педагогіки Ф. А. Дистервег, Я. А. Коменський, Й. Г. Песталоцці, так і вітчизняні педагоги. Види педагогічної діяльності: виховання, освіта й навчання як основні категорії педагогічної теорії і практики мають свою специфіку. У сучасній вітчизняній педагогіці категорія «виховання» є найширшою і всеохоплюючою, бо виховання здійснюється в усіх сферах життєдіяльності особистості, а освіта є складовою виховання. В. О. Сухомлинський зазначав: «Виховання, що спонукає до самовиховання, – це і є, на моє глибоке переконання, справжнє виховання» [9, с. 244]. Він переконався, що навчати самовихованню є нелегкою працею педагога – починати треба із навчання самоорганізації. Самовихованню через самопізнання сприяє дисципліна праці, навчання, фізичне загартування. Саме такі методи формування характеру, вольових якостей радянської людини було обрано цивільною й військовою педагогікою, що певною мірою збігаються з англійською, німецькою методикою виховання XIX ст. (воля, сила духу через фізичне виховання).

Навчання – ще вужча, ніж освіта, категорія. Вона охоплює діяльність педагога і діяльність учня чи студента. Якщо навчання добре виконує «функцію відбору, систематизації та передачі потрібних уявлень», воно не тільки передає знання, але й є головним чинником виховання. Що стосується виховання, то український термін відбиває і процес роботи над собою, і результат такої роботи. Самовиховання як

складова виховання ґрунтується на досвіді рефлексії, здатності об'єктивно оцінювати рівень свого духовного й фізичного розвитку, свої розумово-творчі здібності, вольові якості, недоліки характеру. Здатність до самовиховання формується в ранньому дитинстві. Із набуттям зрілості особистості у процесі культуротворчої діяльності самовиховання стає головним чинником творення і збагачення власного життєвого світу.

Глобалізаційні процеси, що інтенсифікувалися в останній чверті XX ст. і мають американізований характер, уплинули й на технології навчання, у тому числі і в країнах колишнього СРСР.

Стратегія євроінтеграції України, приєднання до Болонської декларації 2005 р. освітні реформи, розвиток філософії освіти спричинили корекцію й оновлення тезаурусу педагогічних дисциплін, а модернізація освіти внаслідок глобалізаційних процесів сприяла заміні деяких педагогічних категорій на запозичені з англійської мови. Так, колишні спеціалісти стали бакалаврами й магістрами, училище отримало назву «коледж», з'явилося поняття «курікулум» (зміст, форми й методи навчання), «менеджмент» заступив «управління», термін «освітній процес» поступово витісняє «навчально-виховний процес», «самовиховання» поступилося «самоосвіті» тощо. Зміни в понятійному апараті віддзеркалюють глибинні трансформації в системі освіти й виховання, висуваючи на перше місце особистісні зусилля в здобутті освіти, що відбилося в терміні «самоосвіта» та інших поняттях зі складовою «само», наприклад, самостійність, саморозвиток, самопізнання, самосвідомість, саморегуляція, самоменеджмент, самоактуалізація, самореалізація тощо.

2. Роль самоосвіти в професійному становленні майбутнього вчителя в аспекті модернізації освіти. Починаючи з середини XVII ст. обсяг наукової інформації почав подвоюватись кожні 10-15 років. Нині в час науково-технічної революції цей процес настільки прискорився, що розвиток засобів комунікації, поява мобільного зв'язку, Інтернету практично розмили інформаційні кордони. Обмін технологіями між державами став звичайною справою. Глобалізація як складний історичний, однак цілком закономірний процес стосується всіх сфер життєдіяльності людини, у тому числі й освіти, що в суспільно-культурному й політико-економічному сенсі має відповідати не лише потребам сьогодення, а й дня прийдешнього. Криза освіти є наслідком цивілізаційної кризи, що несе й глобальні небезпеки. В епоху глобалізації протиріччя між глобальним і локальним, модернізмом і традиціями, жорстокою конкуренцією, що є характерною для глобальної економіки, та ідеєю рівних можливостей (за Ж. Делором, ЮНЕСКО, 1996 р.) знімаються широким спектром заходів із модернізації освіти, на протилежних полюсах якого знаходяться глобальна (полікультурна, мультикультурна, інтернаціональна, транснаціональна) й локальна (місцева, регіональна, етнокультурна, національна) освіта. Тому система потребує її перманентної модернізації.

Суспільні й індивідуальні складові реформаційних процесів в освітній системі України – демократизація, гуманізація, гуманітаризація, ініціативність, самос-

тійність, відповідальність, творчість – поступово поширюються в усіх її ланках – від дошкільної до вищої освіти. Крім того, заклади освіти знаходяться під впливом тих тенденцій, що спричинені науково-технічним прогресом, зокрема, безперервним оновленням ідей і технологій, поєднанням педагогічної науки і практики. У таких швидкоплинних умовах набуває актуальності набуття знань і професійного досвіду на засадах випереджального навчання, що орієнтоване на ті умови життя та професійної діяльності, в яких молодий фахівець опиниться по закінченні вищого навчального закладу. Тому головна увага має бути зосереджена на розвитку навчальних і творчих здібностей, самостійності майбутнього спеціаліста, що формується зазобами набуттям самоосвіти. Зміна змісту і форм самоосвіти пов'язана зі зміною наукової парадигми.

Із погляду філософії науки, за В. С. Стьопіним, в історичному розвитку науки, починаючи з XVIII ст. виникло три типи наукової раціональності й відповідно три значних етапи еволюції науки, що в межах розвитку техногенної цивілізації змінили одна одну: 1) класична наука (у двох її видах: дисциплінарна й дисциплінарно організована наука); 2) некласична наука; 3) постнекласична наука. Кожен новий етап не відкидав попередніх досягнень, а різко розширював поле завдань за рахунок розвитку нових засобів і методів. Наукову діяльність кожного етапу було спрямовано на постійне зростання об'єктивно-істинного знання. Постнекласична філософська думка спрямована на семіотичне тлумачення реальності, у якій роль знаку є провідною. Така парадигма впливає на зміст і форми здобуття освіти, надаючи самоосвіті вирішального значення. Оскільки знання є результатом пізнання й оволодіння людиною дійсності, знання та дія тісно переплетені. У кожному акті пізнання міститься пристрасний внесок особистості, яка пізнає, і він є конче необхідним елементом особистого знання. Творче ставлення людини до дійсності в акті пізнання є емоційним і захопливим процесом. Від педагогічної майстерності вчителя значною мірою залежатиме захоплення учнів процесом пізнання. Щодо змісту набутих людством наукових знань, то на відміну від природничих і математичних наук гуманітарні науки зосереджені на людині й на її пристрасних реакціях на виклики життя. Знання породжуються не лише пізнавальною діяльністю. Практичні знання пов'язані з виробничими й політичними практиками, духовно-практичний тип знань також виникає в непізнавальному контексті (знання про спілкування, культово-регулятивне, побутове, художнє). Теоретичне знання спричинене дослідницькою діяльністю людини й існує у формах ідеології, філософії, теології, магії, науки. Прагнучі дати відповіді на запитання, поставлені самою реальністю, теоретика цікавить не образ світу, але винахід інструментів для адаптації до нього [12].

У філософії освіти нове світосприймання трансформується в нехтування логоцентризмом, відмову від будь-якої стратегії примушення, підвищує роль ігрового контексту й репрезентації. Природа знань може бути різною, однак для верифікації знань лише послуговування наукою наближає знання до істини. Метою

освіти якраз і є трансляція знань, а метою педагогіки – якість їх засвоєння, чому сприяють педагогічна майстерність вчителя й сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Ці технології допомагають здобуванню педагогічної самоосвіти. Однак слід врахувати, що зі зміною наукової парадигми філософія освіти перетлумачила ставлення до людини й пізнання нею світу. Знань стало багато, завдяки новітнім технологіям вони стали настільки доступними, що людина фізично не в змозі їх засвоїти, тому працює над створенням штучного інтелекту. В. І. Онопрієнко зазначає, що суспільство знань породжує нові ризики внаслідок винайдення новітніх NBICS-технологій (нано-, біо-, інфо- когнітивних та пов'язаних з ними соціогуманітарних технологій). «Передумови виникнення суспільства ризику безпосередньо пов'язані зі зростанням наукового знання й розширенням можливостей науково-технічної діяльності як найважливішого чинника соціальних трансформацій» [6, с. 14]. У такому разі майбутнім учителям слід докладати зусиль не тільки до засвоєння знань, а до розвитку психоемоційної сфери для поширення ідей гуманізму. Їх самоосвіта має спиратися на філософію як дисципліну, що організує не лише інтелектуальне, але й емоційне та практичне життя людини.

Як зауважує П. Ю. Саух, в нових умовах патерналістська педагогіка має поступитися педагогіці співробітництва. «Роль оракула в сучасному інформаційному суспільстві вже не є привабливою й конструктивною в педагогіці», він має шукати істину разом з учнями, «як талановитий актор грає роль незнавця»... «Тому змістом сучасного освітнього процесу в цілому має стати перехід від школи знання до школи розуміння»... «Справжнє покликання педагога – не знати дитину, а розуміти її. Діти переконані в тому, що щастя – це коли тебе розуміють» [7, с. 4]. Однак таке оновлення освітнього процесу має оновити світорозуміння майбутнього вчителя, щоб він навчився насамперед розуміти себе.

За М. Н. Епштейном, для цього потрібно глибоке засвоєння гуманітарних наук, що «навчають: розуміти й виражати себе; розуміти інших людей й спілкуватися із ними; розуміти інші культури й епохи, розуміти цілі людства й перебіг історії; свідомо будувати власну особистість у творчій взаємодії з іншими індивідами та культурами», – а значить, бути справжньою людиною, гідним представником людства. Вчений пропонує створити нову науку «гуманістику як сукупність гуманітарних дисциплін, що вивчають людину й людство», метою якої є самосвідомість і самотрансформація людини, при чому не тільки індивідуума, а й усього людства. Гуманітарні науки, не обмежуючись чисто дослідницьким підходом, покликані змінювати те, що вивчають [11, с. 8-11]. М. Н. Епштейн вважає, що людство «знаходиться на порозі рішучих змін, коли цивілізація починає перебудовувати саму людину за допомогою технічних пристроїв, медичних препаратів, а можливо, й конструктивних генетичних модифікацій. Прилади, що вбудовані в саму людину чи тісно з нею поєднані, різко збільшують обсяг його пам'яті, розширюють функції органів сприйняття, примножують його виробничі здібності, творчий вплив на середовище» [11, с.

241].

Нині Україна має жити в умовах капіталістичних відносин з панівною ідеологією неолібералізму (поширення на освіту ринкових механізмів конкуренції, приватизація освітніх послуг, спирання на індивідуалістичну концепцію особистості). Простежується перехід від виховання, заснованого на базових соціоцентричних цінностях (свобода, рівність, братерство, мир, праця, творчість, солідарність тощо) до виховання, заснованого на антропоцентричних цінностях (самореалізація, автономність, задоволення, користь, індивідуальність тощо). Тому в нових соціокультурних реаліях на педагогів покладене важливе завдання – брати участь у подоланні цивілізаційної кризи, засвоївши й транслуючи гуманістичні ідеї педагогіки ненасилля, толерантності.

В аспекті модернізації поняття «освіта» й «самоосвіта» набувають нових рис в педагогічній теорії та практиці. Самоосвіта майбутнього вчителя є безперервним процесом його саморозвитку, творчої самореалізації, самовдосконалення особистості. Якщо в епоху середньовіччя книги стали головним засобом самоосвіти, то нині важливим джерелом інформації стають інформаційно-комунікаційні технології, зокрема Інтернет, що потребує від студента-педагога оволодіння технікою роботи з інформацією, вміння критично осмислювати відібрану інформацію. Висока мотивація й вольові якості майбутнього вчителя сприяють систематичній самоосвіті. Є. Д. Безніско довела, що самоосвітня діяльність є складним багатограним, неперервним, творчим процесом, результати якого мають подвійне значення: удосконалення й професійний розвиток діяльності вчителя та якісні зміни його особистості. Є. Д. Безніско визначила особистісно-професійне зростання вчителя «через його ціннісно-смісловий, діяльнісно-рефлексивний, творчий саморозвиток як суб'єкта педагогічної діяльності». Вона концептуально обґрунтувала систему самоосвіти вчителя як ціннісно-сміслову, мотиваційну, творчу, професіональну діяльність, спрямовану на освоєння сучасних педагогічних ідей і технологій, що забезпечує особистісно-професійне зростання педагога, підвищення якості освіти й виховання учнів. Система підготовки вчителя до самоосвітньої діяльності містить когнітивно-змістовну, науково-методичну й інноваційно-дослідницьку діяльність [1].

Самоменеджмент людини, яка постійно знаходиться в процесі досягнення цілей – це процес цілеспрямованого й послідовного управління власною діяльністю на основі навичок організації праці, управління часом, самомотивації, саморозвитку для професійного зростання. Результатом набуття самоменеджменту має бути: здатність протистояти будь-яким стресовим ситуаціям; уміння аналізувати ситуацію та приймати правильні рішення навіть у найважчих ситуаціях; ефективна комунікація з іншими людьми; уміння управляти часом; розвиток розумових здібностей і пам'яті для виконання щоденних обов'язків; фізична активність. К. Вілдсен розглянув нові технології

управління – «самотехнології» (self-technologies), що впливають на індивідуальне самоуправління (self-government) та спрямовують його. Вони полегшують саморозвиток (self-development) і дозволяють людині працювати над собою, трансформувати себе без зовнішнього втручання. Організація часу, важливого індивідуального ресурсу, настільки важлива, що виокремилась у напрям «управління часом» (Time-management – набуття звички своєчасно виконувати роботу, щоб досягти своїх цілей) [8]. Мета самоосвіти майбутнього вчителя має співпадати з метою розвитку, модернізації держави, у якій учителюватиме нинішній студент. Тому оволодіння самоменеджментом в самоосвіті майбутнього вчителя є важливим завданням.

Аналізуючи проблеми модернізації освіти, О. Г. Бермус розглянув внутрішню неоднорідність професійно-педагогічної культури на прикладі різноманітних культурних архетипів учительства. «Сама реальність архетипу є лише проекцією різниць між формами людського буття, що затребує феномен учительства». О. Г. Бермус виокремив такі архетипні позиції, що певною мірою відповідають історичним реаліям педагогіки, як-от: просвітитель, майстер, функціонер, менеджер, артист. Учений зазначає, що тип учителя-менеджера є найбільш популярним типом позиціонування сучасного вчителя. Його домінуючою орієнтацією є «виконання існуючого в суспільстві освітнього замовлення на оптимальних для себе умовах». Найбільш яскравим типом культурної ідентифікації вчителя, для якого буття в освітньому просторі є атрибутом особистісного саморозкриття й екзистенційного переживання є артист. Він «орієнтується на самовідчуття, як на головний критерій і головний результат своєї присутності, а також – як на джерело нових смислових реалій» [2, с. 306-307]. На нашу думку, тип артиста може виконувати різні ролі, тому за необхідності він може насолоджуватись роллю просвітителя чи майстра. Це означає, що самоосвіта майбутнього педагога має бути спрямована не лише на здобуття різних типів знань, а насамперед на розвиток педагогічної майстерності й творчих здібностей, у тому числі й акторського мистецтва.

Висновки. В аспекті модернізації освіти перед майбутнім учителем, самоосвіта якого є важливим чинником його освіти, стоять складні завдання: стати високоосвіченим фахівцем, виховувати в собі риси людини наполегливої, вольової, щоб бути конкурентноспроможним на ринку освітніх послуг, бути педагогом-гуманістом, щоб самовідданою педагогічною діяльністю покращувати світ в час поширення ідей методологічного індивідуалізму, комерціалізації освітніх послуг, втрати етичної місії освіти. Майбутній учитель має засвоїти різні типи знань і техніки його здобування. У педагогічній практиці самоосвіта має підготувати його до діяльності педагога-менеджера. Модернізація освіти спричинила виникнення типу вчителя-артиста, який розуміє учнів, емоційно й пристрасно веде їх у світ знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безніско Е. Д. Самообразование как условие личностно-профессионального роста учителя: Автореф. ... Дис. к. п

.н. 2007 // Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat. – Режим доступа:

- <http://www.dissercat.com/content/samoobrazovanie-kak-uslovie-lichnostno-professionalnogo-rosta-uchitelya#ixzz5deGBErMJ>
2. Бермус А. Г. Модернизация образования: философия, политика, культура: Науч. Монография / А. Г. Бермус. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2008. – 384 с.
 3. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / Отв. ред и сост. П. В. Алексеев. – М.: «Школа-пресс», 1995. – 448 с.
 4. Зайченко І. В. Педагогіка. Навч. посіб для студ ВНЗ. – К.: «Освіта України», 2006. – 529 с.
 5. Леклерк М. Воспитание и общество в Англии. – С.-Пб.: Тип. Т-ва «Народная польза», 1899. – 516с.
 6. Оноприенко В. И. NBICS-технологии и риски общества знаний / В. И. Оноприенко // Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2017. – № 2 (26). – С.12-15.
 7. Саух П. Експлікативні зміни освітньої парадигми у контексті трансформацій науки / П. Саух. – Шлях освіти, 2007. – № 1. – С. 2-7.
 8. Семенова М. О. Самоменеджмент як чинник розвитку

- ресурсів особистості майбутнього педагога / М. О. Семенова // Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. 196 pages. – P. 33-36.
9. Сухомлинський В.О. Воспитание и самовоспитание. Избранные произведения в 5-ти томах. Т. 5. – К.: Рад. шк., 1980. – 678 с.
10. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Т.2. – СПб.: Типография М. Меркушева, 1911. – 444 с.
11. Эпштейн М. Н. От знания – к творчеству. Как гуманитарные науки могут изменять мир. / М. Н. Эпштейн. – М.; СПб: Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 480 с.
12. Semenova M. O. The acquisition of different types of knowledge by future teachers as a factor of their professionalism forming / M. O. Semenova // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. 37. – С. 291-299. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkrp_2014_37_37

REFERENCES

1. Beznisko E. D. Self-education as a condition for teacher's personal growth: Abstract of thesis Ph. D. 2007 // Scientific library of dissertations and abstracts disserCat. – Access mode: <http://www.dissercat.com/content/samoobrazovanie-kak-uslovie-lichnostno-professionalnogo-rosta-uchitelya#ixzz5deGBErMJ>
2. Bermus A. G. Modernization of education: philosophy, politics, culture: Scientific Monograph / A. G. Bermus. – М.: «Canon +» РООИ «Реабилитация», 2008. – 384 p.
3. Gessen S. I. Basics of pedagogy. Introduction to Applied Philosophy / Resp. ed. and com. P. V. ALekseev. – М.: «School press», 1995. – 448 p.
4. Zaichenko I. V. Pedagogy. Teach. man. for a university st. – К.: «Education of Ukraine», 2006. – 529 с.
5. Leclerc M. Education and society in England. – St. Pb.: Type. T-va «People's Use», 1899. – 516 p.
6. Onoprienko V. I. NBICS-technologies and risks of the knowledge society / V. I. Onoprienko // Visnyk NAU. Series: Philosophy. Culturology – 2017. – № 2 (26). – P. 12-15.
7. Sauk P., Explicative Changes in the Educational Paradigm in the Context of Science Transformations / P. Saukh. – The path of education, 2007. – № 1. – P. 2-7.
8. Semenova M.O. Self-management as a factor in the development of personal resources of the future teacher / M.O. Semenova // Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. 196 pages. – P. 33-36.
9. Sukhomlinsky V.O. Education and self-education. Selected works in 5 volumes. V. 5. – К.: Soviet school, 1980. – 678 p.
10. Ushinsky K. D. Man as a subject of education. The experience of educational anthropology. Т.2. - SPb.: M. Merkushev Printing House, 1911. – 444 p.
11. Epstein M. N. From knowledge – to creativity. How humanities can change the world. / M. N. Epstein. – М.; St. Pb: Center for Humanitarian Initiatives, 2016. – 480 p.
12. Semenova M. O. The acquisition of different types of knowledge by future teachers as a factor of their professionalism forming / M. O. Semenova // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – Вип. 37. – С. 291-299. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkrp_2014_37_37

Self-education in the training of future teacher in the aspect of modernization of education

M. O. Semenova

Abstract. The article is devoted to discussing a pedagogical category "self-education" and its tangible concepts (self-upbringing, self-management), which have become especially acute in Ukraine during educational reforms as a result of socio-political changes. In the post-industrial information society, the importance of self-education, this contributes to the professional formation. In the aspect of education modernization, the future teacher's self-education helps to prepare him for pedagogical activity, which acquires the features of the manager and artist.

Keywords: *self-education, self-upbringing, self-management, modernization of education.*